

kóm a neobchodníkom, predpis o solidárnom ručení obchodníka ako spoludlžníka alebo ručiteľ pri obchodnom úkone, a konečne predpis, že obchodník, ktorý pri prevádzaní svojho závodu sa inej osobe smluvne zaviazal k náhrade škody, v určitom obnose nemôže požadovať, aby ten obnos bol mu zmenšený.

K predpisom upraveným návrhom a vzťahujúcim sa na rôzne druhy, obch. úkonov patria tiež predpisy o zvláštnych povinnostiach obchodníkových zo smluvy jednatelskej, z komisie, z úkonu zasielateľského a povoznickej činnosti.

V návrhu nového poľského obchodného zákoníka nachádza sa mnoho podrobných ustanovení a predpisov líšiacich sa od predpisov a ustanovení nášeho obchodného zákona, ale o tých môžu sa záujemci najlepšie informovať u samého prameňa.

Z p r á v y

Kríza moderného štátu.*) *Rozvíjajúci život dávno prekonal stredoveké pomery, z ktorých dnešný štát vznikol. Povaha moderného štátu není prispôsobená k tomu, aby uspokojive riešila problémy prítomnosti. V tom prameni kríza moderného štátu. Moderný štát je dieťaťom renesancie, ktorá je reakciou na stredoveké hodnoty, ktoré nahrádza hodnotami novými, odkrýva ľudskú individualitu, ktorú stredovek všestranne pohlcoval. Individiu renesancia prináša slobodu, činí z neho bytosť voľnú, dáva mu možnosť uplatniť sa; zkrátka znamená znovuzrodenie človeka.*

Individualizmus je obsiahlym programom pre celé generácie, ostáva hybnou silou dodnes. Renesancia uvoľňuje predovšetkým individuum mysliace, ženie ho za politickou slobodou a umožňuje konečne príchod individualizmu hospodárskeho.

Myšlienka osobnosti, a slobody bola z individua prenesená na štát, ktorý sa domáha podobných práv: tak vzniká požadavok štátnej suverenity. Sloboda jednotlivca i suverenita štátu znamená, že prameňom obmedzení je determinujúci sám; predstavuje právo seburčenia. Princíp suverenity v novovekých teoriách predstavuje tendenciu silného, na moci iné nezávislého, samostatného štátu. I zbavuje sa štát každej moci, ktorá bráni úplnému rozvinutiu jeho individuality. Vnutri sú to rôzne stavy a korporácie, z vonku snahy ríše rímsko-nemeckej a cirkve katolíckej. Štát dosiahne svojho cieľa a suverenita stáva sa jeho nepopierateľným právom, právom medzinárodným sankcionaným prívlastkom.

Vedomie surchovanosti zmení však tiež psychológiu štátu. Niekdajší spútaný štát stáva sa sebavedomým, ochotným po-

*) Hlavné myšlienky prednášky povedanej dňa 7. decembra 1933 na inštalácii J. M. prof. Dr. B. Tomsu.

uží všetky prostriedky k ochrane svojej osobnosti. Myslitelia (Hobbes, Hegel) ospravedlnia jeho počínanie a predstavia ho ako stelesnené absolútne, ktoré právom vyžaduje neobmedzenú úctu a oddanosť. Táto ideológia neobmedzeného individualizmu vedie najmä u veľkých štátov ku krajnému egoizmu, imperialismu a úpinému vymiznutiu ducha solidarity a znášateľnosti.

Moderný štát odstráni tiež prostredníka medzi sebou a občanom, usmerňuje smýšľanie jeho a získava jednotlivca i národ pre myšlienku sŕchovanosti. Z toho vzniká citový vzťah človeka ku štátu, myšlienka solidarity medzi ním a individuom, skutočnosti neznáme stredoveku. Štát uspokojuje sa oddanosťou svojich občanov, ale vŕtepuje im nenávisť proti štátom druhým: z ušľachtilého patriotizmu vzniká nesnášateľný šovinizmus a zbožňovanie vojny.

Suverenný štát svojou organizovanosťou zvládol úkoly, pred ktoré ho staval moderný život, ale nepodarilo sa mu zorganizovať spoločnosť medzinárodnú. Je to následok jeho podstaty. Skutočná organizácia potrebuje auktoritu, ktorá by spoločnosti vládla. To by pre štát znamenalo zrieknutie sa neobmedzenej osobnosti, k čomu sa odhodlať nemôže, lebo by stratil možnosť rozhodovať o vlastnom osude. Suverenita a nadštátna organizácia sa vzájomne vylučujú a preto štát sa nestavia len proti auktorite, ale i proti jej predpokladu.

Vyššiu organizáciu sveta vylučuje nielen suverenita, ale aj psychológia jednotlivcov a národov, ktorú suverenný štát vypestoval. Všetky tieto skutočnosti sú ale v rozpore so životom. Niekdajší obmedzený styk národov stal sa dnes svetovým. Došlo ku všestrannej koncentrácii sveta, takže dnes izolovaný štát není mysliteľný. Štát je schopný riešiť len vlastné vnútorné problémy, faktický stav ale vyžaduje riešenie nadštátne kooperáciou. Štáty byly prinútené pristúpiť k medzinárodnej spolupráci. Došlo k nej tam, kde suverenita nebola priamo dotknutá, kde sa však dotýkala sŕchovanosti bližšie, tam ostaly problémy medzinárodné neupravené. Suverenita bola čínskym múrom, o ktorý sa rozbíjaly pokusy o účinnejšiu organizáciu sveta.

Dnešný štát úkolami svojimi sa oetnúl na mrtvom bode. Fascinovaný suverenitou není schopný organizácie a pacifikácie sveta. Z toho vypierajúca anarchia medzinárodná hrozí pohltnutím plodu jeho práce. Hoci realita života je kosmopolitická, preca štát vzpiera sa jej prispôbiť a ustúpiť osudu, ktorý stihne rodinu, rod, kmeň, obec, keď pomery prerastly mu cez hlavu. V tom je kríza dnešného štátu.

Suverenita bola určená k tomu, aby štát sa zbavil konkurencie stavov a rôznych korporácií, poručníctva cisarovho vnútri a cirkve vonku. Keď štát víťazne nevyšiel z tohoto zápasu, suverenita ztratila na význame a mala ústupiť princípu novému. To sa nestalo a preto došlo ku konfliktu medzi ňou a pomerami. Preto dnešný štát vlastne ani moderným není, je anachronizmom práve tak, ako princíp suverenity. Je isté, že dnes mnoho

medzinárodných situácií je v rozpore s princípom suverenity a že prax musí stále z neho slavovať. Ale napriek tomu princíp tento ostáva vodítkom politiky štátov. Bez suverenity nenašlo by ospravedlnenia sebestvo štátov, imperializmus vyúsťujúci v ozbrojenie. Spoločnosť národa by sa dnes nesvíjala v krčoch a hospodárska kríza by nedostávala také rozmery. Anarchia táto je dôsledkom krajného individualizmu stelesneného v princípe suverenity.

Keď novovek je na jednej strane pokračovaním renesančného individualizmu, je na strane druhej tiež nepretržitou snahou princíp tento obmedziť. Dnešná doba je vlastne hľadáním syntézy medzi individualizmom a kolektivismom. Dôsledky z tej skutočnosti mal by vyvodit tiež štát a vzdať sa suverenity svojej v záujme spolužitia národov a vzniku nadštátnej auktority. Len tak sa stane dnešný štát skutočne moderným, vyhovujúcim dnešnému životu. Štát bez suverenity by nebol takým nebezpečím pro medzinárodný život ako štát suverenný. Národy by sa sblížily, imperializmus, šovinizmus a militarizmus by ustúpil do pozadia patriotizmu s kladným obsahom. Všetko toto jen len zdánlivou utopiou, ale tou sa zdať byť volákeďy tiež suverenný štát.

Avšak akou metódou dá sa dosiahnuť prerod starého štátu v nový? Na túto otázku nedá dnes nikto uspokojivej odpovedi. Sotva však možno predpokladať, že prerod štátu stane sa razom nejakou revolúciou a nie evolúciou.

To sú však problémy nielen vedy, ale i diplomacie.

f. d.

ANTONÍN ŠVEHLA IN MEMORIAM. Zemřel jeden z hlavních budovatelů našeho státu. V nespočetných projevech bylo vzpomenuo jeho zásluh o naše osvobození, o vnitřní konsolidaci republiky a znamenité vedení jejího politického života. V tomto časopise, věnovanému vědě o právu, budiž připomenut jeho význam pro vytváření jeho právního řádu a ústavního života. Vzpomeňme jeho rozhodujícího vlivu při sdělování ústavní listiny a s ní souvisejících zákonů, zvláště volebních řádů, jeho iniciativy při správní reformě a jiných zákonech. Ale přes to jeho hlavní historický význam pro vytváření našeho státního života leží jinde: Ústavní život každého státu — pokud má vůbec psanou ústavu — se skládá ze složek, daných pozitivním právem, a ze složek, daných vývojem a tradicí v rámci ústavního práva (v jednotlivostech někdy i proti němu). A v tomto druhém směru byl Švehla asi hlavním režisérem tohoto vývoje a hlavním tvůrcem této složky našeho státního zřízení. Že řízení tohoto státu bez jakékoliv tradice v lidech a institucích, bez jakýchkoliv zkušeností pro výkon státní suverenity a v onom myšlenkovém i faktickém chaosu v prvních letech poválečných bylo hned od počátku pevné a bez otřesů, to bylo hlavně zásluhou Švehlovou. Neboť Švehla to byl v první řadě, kdo zavedl skutečný systém a tradici vládnutí v tomto státě. Nelze mu přičítati za vinu, jestliže též systém v rukou jiných osob není snad stejně úspěšný.

Švehlova smrt přichází do doby světového boje mezi demokracií a diktaturou. Je pojmovou výhodou diktatury, že imponuje silnými osobnostmi v čele, a historickou nevýhodou demokracie, že právě v této době nemá mnoho velikých osobností. Smrtí Švehlovou ztratila jednoho z hrstky těch nejlepších. Švehla byl totiž přímo světovým vzorným typem demokratického vůdce, byl jeho metody a celkový duševní habitus měly tak